

mini

ANTOLOGIA

I N I N T E R L I N G U A

Redigite per Thomas Breinstrup

3

Union Mundial pro Interlingua

Mini-antologia in interlingua

Le mini-antologia in interlingua es un collection de litteratura in interlingua como presentate durante le prime decennios post le apparentia de interlingua in 1951. Le textos ha essite prendite ab le magazines de interlingua de allora, non plus disponibile al lectores, e assi ha essite reimprimate pro assecurar que illos pote de novo esser legite. In alcun – poc – casos le reimpression differe del original, proque errores typographic e errores obvie ha essite corrigite. Sub cata texto ha essite indicate le fonte e traductor eventual plus le anno original de publication.

Le collection comprehende omne typos de litteratura: contos cognoscite, novellas, poemas e extractos de romanes. Il ha autores cognoscite e autores cuje nomines poc personas recognosce. Assi anque con le traductores.

Ma toto es in interlingua, e pro isto ha essite create iste antologia pro lassar le textos placer a un nove publico.

Ubi possibile ha essite addite le annos de viver e/o le urbes/paises del autores e traductores.

Isto “Mini-antologia in interlingua” es parte 3 de 3.

Redaction e transcription: Thomas Breinstrup

ISBN 978-2-36607-005-7

© 1955-2012 Union Mundial pro Interlingua
www.interlingua.com

Contento

Le anonyme insecto (Gustave Nadaud).....	4
Un invenenatrice (Marie-François Goron).....	7
Le paisano e le diablo (Le frates Grimm).....	12
Le hiberno in le Jura (Urbain Olivier).....	14
Pataud (Hector Malot).....	15
Le strata (Jules Vallès).....	17
Probervios espaniol	18
Le ponte del diablo.....	24
Le bon consilios (A. Pouly).....	27
Portraitismo (Alberto Spaini).....	29
Le enigma del Speedy (Albert t'Serstevens).....	30
Le rapto (Martin Burney).....	35
Le suspicion del colonnello (Henry Bordeaux).....	40
In millennios (Hans Christian Andersen).....	44

Gustave Nadaud:

Le anonyme insecto

(Monologo a recitar in societate)

Isto eveniva in julio. Io iva passar le jorno presso charmante amicos, qui ha un casa de campania stante apud le riviera Essone. Ibi era assembleate un burgese societate multo distinguite, le familia Plumet, Cornembese con tres filias, le genitores Soliles con lor juvene filio, omnes deliciose. Io pote tamen dicer que io era le plus elegante del compania, tanto plus que io habeva iste die un vestimento perla-gris. Io habeva venite per le traino de Corbeil, prime classe e retro.

Le conversation de iste multo selecte compania bentosto me fatigava. Io sortiva e me cubava super le bordo del riviera. Il era calide. Io me addormiva. Plure critos perturbava mi somno: al piano, al piano. Le sorores Cornembese va cantar un trio accompaniate del juvene Soliles. Io mesme entrava in le salon. Cata uno se sede, le silentio rege, le musica comencia. Justo in iste momento io es prendite de un indicibile emotion. Io senti un estranie corpore mover se inter mi pelle e le stoffa de mi pantalones, super mi gamba.

Illo es un insecto, un vivente insecto. Illo ha certo scandite hic durante mi somno super le bordo del riviera. Illo ascende, ascende. Illo es un coleoptero, un melolonto sin dubita. Io me prepara suffocar lo como Desdemona inter mi pelle e le pantalon. Ma no, nos es in julio, e le melolonto nasce e mori in le mense maio. Que dunque? Un pisce? Un rana? E le incognoscite continua ascender. Qual es illo? Un scarabeo? Ma le scarabeo es ornate de potente tenalias, e si io lo fulla, illo me morde.

Que facer, que facer? Illo scande, illo scande. Esque illo es un tarantula, un scorpion? Forsan! Un scorpion, bestia venenose, piccatura mortal! Io es condemnate. Malgrado un emotion io conserva un admirabile calma; io me leva dulcemente de mi sedia, io face un signo que on non se turba. On me crede solmente un pauco maladette. Io marcha super le puncta del pede, lentamente. Ma a pena ex le salon, io

salta super le scala e ascende lo per le quatro membros. Io aperi le prime camera que io trova. Rapidissimo, io depende mi pantalon sin mesmo retraher mi scarpas. Io aperi le fenestra, le qual es justo super le riviera, le Essonne. Io succute mi pantalon con furor. Io vide cader ex illo un objecto, melolonto, scarabeo o scorpion, io non sape. Un pisce lo cape e lo gluti. Le vista de iste pisce me impressiona tanto que io lassa escappar toto, e mi pantalon cade in le riviera, le qual los porta lontan.

Qual situation, grande Deo! Ubi trova un pantalon? Io aperi le armario e trahe toto confusemente sin trovar un vestimento masculin, pro que era le camera del maestra del domo.

Ma nunc le audition es finite. Le societate ha sortite del salon. On ascende, on se precipita in le cameras, critante: ubi dunque es ille, iste car amico! Illes son in le scala, illes va presto aperir le porta. Ubi celar me? In le armario? Troppo parve! Io nunc non plus pote hesitar, io aperi le lecto, io me jecta in illo. Le porta se aperi.

Seniora maestra del casa entra in prime: “Deo,” illa exclama, “in mi lecto. Ah, Senior! - Seniora, per favor, vole ben excusar me, io es malade, io es moriente! - Rapido, rapido, un medico! Joseph, presto curre a Corbeil cercar le medico. Dice le que isto es urgente, que es pro un parturition.”

Io pete le societate retraher se, nam io besonia reposo. On me obedi, ma le maestra postula que un guarda-malade resta apud me. Iste vetule femina vole palpar mi pulso. Illa exclama: Ma vos es toto vestite! - Non toto, non toto. - Ah, Senior ha ancora su bottinas. - Si, io non haveva satis de tempore pro retraher los. - Oh, bottinas in le lecto de Seniora! Ancora un par de drappos a cambiar. Io finge dormir e le guarda-malade tace.

Post un medie hora le medico arriva. Ma ille es sorprendite: “Isto non es pro un parturition.” Ille palpa mi pulso: Grosse febre, grave, grave. Nunc, juvene homine, nos va tamen resanar vos per multe curas. Monstra me vostre lingua. - Doctor, io dice, vole ben reinviar le guarda-malade. Le medico consenti, e illa parti. Allora io aperi le lecto e monstra como io es. Non malade ma nulle pantalon! - Io non explica me iste maladia, dice le doctor. - Nulle explication, senior, ma per favor

un pantalon. - On debe imprestar uno del maestro del domo. - Nunquam! Io esserea obligate confessar toto. - Confessar que? - Nihil, per favor un pantalon! - Io va presta uno a vos, io va cercar un pantalon. - Bravo!

Bentosto le medico reveni con un grosse pacco sub le bracio. Tote le societate exclama in le corridor: “Esque ille va deber absorber tote isto.” Ma un persona explica que illo es pro le externe uso. Le pantalon era multo troppo large, nam le doctor era grasse e ventrute. Tamen... io pone lo con le auxilio del doctor. Nos descende pois retrovar le societate in le salon. On crita in choro: resanate!

Le maestressa me dice: “Ma vos non ha essite longemente malade, ma vos ha multo magrite. Vide quanto tenue son vostre gambas in le pantalon.” Senioretta Cornembese adjunge timidemente: “Isto es vermente facete, vos haveva un pantalon gris ante esser malade e nunc illo es nigre.” Io responde con simplicitate: “Il non importa que mi pantalon es gris o nigre. Lo essential es que io ha un.” E cata uno ride sin comprender, felicemente.

(Nulle traductor indicate). Publicate in “Currero International – official organo del Union Mundial pro Interlingua”, novembre-decembre 1961. Gustave Nadaud (1820-1893) esseva scriptor francese de cantos.

Marie-François Goron:

Un invenenatrice

(In le comencio del seculo, sr. Goron, ancian chef del policia criminal francese, publicava un serie de libros in re le repression del crimine. Nos extrahe del libro V le sequente capitulo reportante le historia de un veneficio in Paris:)

Le scientia ha tanto progredite que il es possibile, hodie, de invenenar su proximo sin que le plus minutiose autopsia provoca le discoperta del minime tracia de veneno.

Dunque, pro discoperir un crimine de veneficio, il es indispensabile, si le culpabile es al currente del progressos del scientia, que le hasardo pone inter le manos del policia un prova inattendite.

Es un hasardo de iste genere que me permitteva trovar un “invenenatrice”.

Un viagiator de commercio, sr. X, faceva adressar su litteras “posta restante” al bureau del Theatre-Français, con le initiales C.B.

Un matino, vadente retirar su currero, ille esseva toto sorprendite trovar un littera evidentemente non destinate a ille redigite assi:

“Mi carissima,

Io ha vidite tu marito e io ha percipite con un certe satisfaction que le mal ha facite un seriose progression. Su labios son toto blanc, su oculos cave, su visage pallide. Io crede que nos pote sperar ante un mense esser disembarassate de ille.”

E il habeva un postscripto:

“Io te apportara deman ancora un parve pacco.”

Le povre viagiator de commercio, stupefacite, demandava se primo si ille non esseva le victima de un jocolator; ma, reflectente, ille se diceva que le hasardo poneva forsan in su manos le prova de un horrible crimine, non ancora toto perfinite, de un drama del adultera, del qual ille poteva impedir le sinistre disnodation.

Sin hesitar ille veniva al Bureau del Securitate pro apportar me

le littera mysteriose.

Io tornava e retornava in mi manos le littera, pois decideva organisar un surveiantia circa le officio de posta del Theatre-Français. Le publico, qui circula in le officios de posta non sape quanto frequente son le surveiantias de iste genere. Illo non sape que le individuos le plus occupate a scriber telegrammas super le angulos de tabula son sovente simple agentes attendente le robator, e mesmo le assassino veniente prender in le officio un littera accusator.

Le sequente die, tosto in matino, un juvene femina elegante veniva demandar al posta restante un littera con le initiales C.B.

Illa falleva evanescer quando un agente multo respectuose la prendeva per le bracio, e la faceva montar in carro. Ma su manos esseva agitate de un tremor nervose, e su labios esseva toto pallide.

“Io esserea sorprendite si illa haveva nihil a reprochar se,” diceva me le agente qui la duceva a me.

Grande, belle, svelte, ancora juvene, iste femina se vestiva con elegantia. Al maniera per le qual illa entrava in mi bureau, il esseva impossibile dubitar que illa appartineva al mundan societate. Io la presentava un fauteuil, ma illa non sembrava perciper lo. Illa restava erecte, appoiante se nervosamente al tabula. Su gesto esseva brusc, su voce rauc, e io remarcava le flamma bizarre que passava in su oculos.

“Que vole vos de me, senior?” illa diceva. “Io es un honeste femina; proque on me ha adducite hic?”

Io essayava calmar la, ma su voce deveniva ancora plus dur, su gesto plus brusc, e illa critava.

“Ma isto es un infamia!”

Alora, utilisante le effecto ben cognoscite del dramaturgos e del policieros, io traheva tranquillemente le littera ex mi tasca e poneva lo sub su oculos. Eveniva un collapso. Le infelice femina cadeva super su genus, critante per voce interrumpite de singultos:

“Gratia! gratia! Io es un miserabile! Io es un invenenatrice. Si, io voleva occider mi marito; ma io es le sol culpabile! *Ille* ha solmente obedite me, e io sol debe esser punite.”

Post un pausa, illa continuava:

“Si vos saperea, senior, quanto io le odia, iste homine, mi

marito! Haber le semper proxime a me es un supplicio pessime que le morte! Nam io ama un juvene homine, iste qui ha scribite iste littera. Cata vice quando su labios tange mi carne, io senti un repugnantia. Io ha preferite le crimine a iste supplicio. Io vos jura que io es le sol culpabile; mi amanto ha consentite solmente per amor a me; feri me si vos vole, ma sparnia le, io vos supplica!”

Io esseva turbate malgrado mi experientia del affaires criminal, per iste scena melodramatic, e timeva un altere manifestation de un tal exaltation.

In facto, illa sasiva cisorios super mi tabula, e io habeva justo le tempore aveller los ex su manos ante que illa se feriva. Allora io fortiava la seder e essayava calmar la, explicante la que, post toto, il valeva melio que le crimine ha essite discoperite ante haber evenite; e dulcemente io obteneva de illa, durante que illa plorava, su nomine, su adresse, le nomine e le adresse de su amanto. Pois io peteva le invenenatrice attender me in mi cabinetto, e lassante la sub le guarda de duo inspectores, io iva presto avisar le Procurator del Republica. Su emotion esseva grande, nam le marito del invenenatrice, qui debeva morir in iste momento de un morte lente, esseva un del negotiantes le plus cognoscite de Paris. Nos concordava de ager directemente e io inviava pro comenciar cercar le complice, iste qui inviava al invenenatrice le pulvere mortal. Duo horas plus tarde adduceva mi homines sr. Leon Z., e me diceva con un certe surprisa que nunquam illes habeva arrestate un assassino tanto gaudiose.

Ille rideva ancora quando ille entrava in mi bureau, e presto declarava:

“Sra. X es un insensate. Illa es belle, amabile, e quando illa se jectava in mi bracios, vos pensa ben que io la ha recipite, ma su imagination laborava semper. “Ascolta,” illa me diceva un vespere, “il es necesse, a tote precio, que mi marito dispare. Es ille qui nos impedi esser le un al altere. Ille debe morir!”

Le cosa me pareva tanto facete que pro luder le rolo que illa me imponeva, io respondeva: Tu vole veneno, nunc tu lo habera.

Desde iste tempore, io la invia un pacchetto de bicarbonato que illa face prender a su marito in su bibitas, e illa imagina que le povre

homine peri lentamente quando in realitate ille ingrassa.”

Proque il esseva tamen possibile que iste historia sia solmente un habile medio de defensa nos vadeva presto operar un perquisition in le casa del gaudiose Leon. Nos trovava in un tiratorio un tote collection de parve paccos plicate con cura. Io los sasiva e los inviava al municipal laboratorio, le qual me preveniva que illos contineva solmente inoffensive bicarbonatos de soda. In le mesme tempore, le agentes cargate de facer un inquesta in re le marito de sra. X reveniva informar me que le honorabile negociante stava multo ben, e haveva un eccellente appetito que ille debeva probabilemente al bicarbonato, que adjutava su digestiones.

Ante facer un confrontation inter le duo complices, io voleva avisar la in re le dupation del qual illa esseva victima. Illa me ascoltava primo surridente in silentio. Per su attitude io comprendeva que ille debeva dicer se:

“Quanto iste policieros son naive e stupide, e quanto intelligente es mi amante. Ille ha inventate un explication multo simple, e nos va esser presto mittite in libertate.”

Ma le porta se aperiva, e le belle Leon faceva su confession. A mesura que ille parlava, le seniora cambiava su visage; de surridente illo deveniva despiciente e su oculos lanceava fulgures. Subito illa le interrompeva:

“Nunc, Leon, tu menti; confessa lo plutosto! Io prefere le prision a iste vergonia.”

“Sia rationabile, mi bon amica,” diceva Leon conciliante. “Tu pensa ben que pro tu belle oculos io non haveva invidio riscar le guillotina.”

De un salto, le femina se erigeva:

“Miserabile, coardo. E io qui credeva a tu amor! Ah, tu te ha mocate de me. Coardo, coardo! Ma io spera ben que tu ira tamen in prision. Nonne, senior,” illa diceva tornante se verso me. “Vos le guardara.”

Nos separava le duo amantes, o plus exactemente le duo ex-amantes, sin retener ni le un ni le altere, nam assi vole le lege. In materia criminal, le intention vale solmente quando ha evenite un comencio de

execution. E le homine que on voleva invenenar haveva absorbite solmente un remedio date al gentes qui ha un mal de stomacho.

Sra. X partiva titubante como un femina ebrie. Un de mi agentes la faceva montar in un vehiculo pro retornar al domicilio conjugal ubi illa se reconciliava con su marito qui semper ignorava le periculo ex le qual ille haveva escappate.

(Nulle traductor indicate). Publicate in "Currero International – official organo del Union Mundial pro Interlingua", maio-junio-julio 1962 (ma le data non es indicate sur le edition). Marie-François Goron (1847-1933) esseva chef del prestigiose parte del policia, Sûreté.

Le paisano e le diablo

Olim era un prudente e astute paisanetto in re tricas del qual multo esserea a contar. Ma le plus belle conto es tamen le maniera per le qual ille un vice mystificava le diablo.

Un die le paisanetto habeva cultivate su agro e se preparava retornar a su casa quando le crepusculo jam habeva venite. Allora ille percipeva in le medietate de su agro un cumulo de carbones ardente, e quando ille, plen de sorpresa, iva hic, allora sedeva super le brasa un parve nigre diablo.

- Tu sede certo super un tresor? diceva le paisano.

- Si, replicava le diablo, super un tresor que contine plus de auro e argento que tu ha vidite durante tote tu vita.

- Le tresor jace super mi agro e appertine a me, diceva le paisano.

- Illo es a te, replicava le diablo, si tu me da durante duo annos le medietate de lo que tu agro produce; moneta io possede in sufficientia, ma io desira le fructos del terra.

Le paisano consentiva in re le negotio.

- Ma proque in le distribution nulle querela eveni, ille diceva, va appertiner te lo que es super le terra.

Isto placeva ben al diablo; ma le astute paisano habeva seminate rapas. Quando veniva le tempore del recolta, le diablo pareva e voleva prender su fructo, ma ille trovava nihil, excepte jalne e marcide folios, e le paisanetto, toto joiose, exfossava su rapas.

- Iste vice, tu ha habite le profito, diceva le diablo, ma isto non valera pro le proxime vice. A te essera lo que cresce super le terra, e a me lo que es sub illo.

- Io consenti, replicava le paisano.

Ma quando veniva le tempore de seminar, le paisano non seminava de nove rapas, ma frumento. Le fructo habeva devenite matur, le paisano iva al agro e falcava le plen stirpes usque al solo. Quando le diablo veniva, ille trovava nihil excepte stupulas e furiosamente se

precipitava a basso in le abysso de roccas.

- Assi on debe dupar le vulpes, diceva le paisano qui vadeva e prendeva le tresor.

(Nulle traductor indicate). Publicate in "Currero International – official organo del Union Mundial pro Interlingua", augusto-septembre-octobre 1962. Jacob Grimm (1785-1863) e Wilhelm Grimm (1786-1859) esseva philologos german e collectores de contos folkloristic.

Urbain Olivier:

Le hiberno in le Jura

Tanto longo que dura le fin del autumnno son su pruinas del matino, su pallide sol e su profunde brumas, le abattitores montanieros de ligno continua cata die lor travaliis in le forestes. Obreros con le hacha super le scapula o le serra al bracio, conductores con lor carros, omnes i e veni, animante le boscos que resona sub lor repetite colpos.

Ma ecce un vento pesante e frigide que exi per le stricte gurgite del montes; le aer se inspissa, le abietes geme. In le vespere, on audira le rauc latratos del vulpe in le recerca de un antro. Le hiberno, le rude hiberno annuncia su arrivata. Le homine ipse freme de isto; ma tosto ille pensa con gaudio al benefacente calor de su focar. Desde le sequente die, vos vide solmente duo cosas in iste alte locos: le nive e le abietes. Iste ultimes abassa lor brancas pesantemente cargate. Toto prende un morte aspecto in iste immense solitudes.

Le nive continua cader, si e stringite; illo se accumula, e finalmente attinge, in pauc tempore, le altor de un homine in alicun valletas. Allora omne ruitos de vita cessa in iste regiones. Rejectante le nive ab su domo, le habitantes del Jura face de illo un vallo contra le nordic vento. Le lepores ha fugite; illos gambada super le declinos meridional, o descende mesmo usque al planas e pasturages, in le seminitos de frumento. Tanto longo se extende le vista super le valles e le forestes, on percipe nulle tracia de vita.

Duo menses, tres menses e mesmo plus passara in iste maniera, si le hiberno es rude e persistente. In fin le jorno se aggrandi; le sol es plus alte, su radios plus directe. Le vento que jectava le nive super le montes in decembre veni, desde le medietate de april, vorar lo con gluttonia. Le qua se precipita, mana de omne lateres. Le hiberno parti.

(Nulle traductor indicate). Publicate in "Currero International – official organo del Union Mundial pro Interlingua", novembre-dicembre 1962. Urbain Olivier (1810-1888) esseva autor suisse.

Pataud

(Romain es un parve orphano placiate presso un oncle multo avar, qui tracta le durmente e le nutri a pena.)

Detra nostre casa era un parve corte separate per un haga ab le vicin proprietate. Iste domo era habitate per un sr. Buhour qui, habente ni femina, ni infantes, habeva le passion del bestias. Inter iste bestias, illo que teneva le prime placia in le affection de su maestro era un magnific can con blanc pilos e rosee naso que on nominava Pataud.

On habeva construite pro illo un belle rustic casa que era adorsate a nostre haga de separation. On serviva a illo, duo vices per die, in su domo, un belle terrina de porcellana plen de suppa al lacte. Como omne canes in reposo, Pataud habeva un appetito pigre o al minus capriciose, de sorta que le terrina restava sovente intacte.

A traverso le haga, quando io iva in le corte, io videva le morsellos de pan blanc natar in le lacte e Pataud dormiente juxta. Il habeva un foramine in iste haga, e Pataud lo usava sovente pro venir in nostre corte. Nos era tosto le optime amicos del mundo, e quando io entrava in le corte, illo accurreva presto pro luder con me.

Un die, post que illo habeva portate mi caschetto in su canil, e que illo non voleva reportar lo a me, io osava ir pro prender lo e passar per le foramine. Le terrina era in su placia ordinari e plen usque le bordo de un bon lacte cremose. Io habeva un fame que torqueva mi stomacho; io me jectava a genu e bibeva per plen labios in le terrina mesme, durante que Pataud me regardava agitante le cauda.

Brave bestial! Illo era mi sol camerada, mi sol amico durante iste dur tempores. Con su belle rosee muso, illo veniva leccar me quando io me insinuava in le vespere pro prender parte a su souper; in cata momento illo allongava un pata caessante, e de su grande humide oculos illo me regardava. Un estranie entente habeva establite se inter nos; ben certo illo conscieva su protection, e ben certo, anque, illo era felice de isto...

(Nulle traductor indicate). Publicate in "Currero International – official organo del Union Mundial pro Interlingua", novembre-decembre 1962. Hector Malot (1830-1907) esseva scriptor francese.

Jules Vallès:

Le strata

Bon strata del parve citates! Ibi le gallos face critos durante que le gallinas face lor ovos. Un paisano mena un vacca; un filietta, pede nude, duce, per un fragmento de corda, un capra blanc, e super le limine del portas le bon feminas, sedente in rondo, fila e tricota; un de illas dice le rosario e le alteres murmura un refrain monotone. A meridie es le Angelus, le parve infantes face halto e le signo del cruce, le horologio del domo municipal sona, le ecclesias responde con su campana. Oh! qual silentio! On audi super le pavimento, e sub le brisa, in supra, irascer le folios.

Il ha flores in grande vasos, cavia que canta contra le muros, plen de canarios auree, de carduelos con rubie capite. In facie sonia un grosse catto portante al collo un banda rosee ligate per un digito de infante...

(Nulle traductor indicate). Publicate in "Currero International – official organo del Union Mundial pro Interlingua", novembre-decembre 1962. Jules Vallès (1832-1885) esseva jornalista e autor francese.

Proverbios espaniol

April frigide, multe pan e pauc vino.
A cata capite su senso.
A Cesar lo que appertine a Cesar.
A Deo illo que es a Deo.
Augusto e septembre non dura semper.
A grande barca, grande spatios.
A grande riviera, grande ponte.
Aqua passate non move molino.
Mesmo es negar e tarde dar.
Le arbore se face cognoscer per su fructos, e le homine per su obras.
Al fin se canta le victoria.
Le leon se face cognoscer per le ungues.
A plus viver, plus saper.
Amor per amor se paga.
Amor habe cataractas.
Ante mi parentes son mi dentes.
Ante toto le deber.
A tote senior, tote honor.
Adjuta te, e Deo te adjutara.
Ben ride qui ride le ultime.
Ben se senti Sancte Petro in Roma.
Capillo longe e curte le senso.
Cata cosa a su tempore.
Cata uno parla de su mal.
Cata uno con su gusto.
Cambiar su opinion como su camisa.
Cambiar le ira per le benevolentia.
Centimo a centimo se face un peseta.
Nos mangia pro viver, e non vive pro mangiar.
Con mangiar veni le appetito.
Per patientia toto se vince.
Contra gustos non es a disputar.

Quando Deo non vole, le sanctos non pote.
Quando le catto dormi, le rattos balla.
Cantos clar, amicitate conservate.
Dar tempore al tempore.
Dicer le veritate non es peccato.
De duo males, le minor.
De tal arbore tal fructo.
Deo existe pro illes qui crede in ille.
Ubi entra le sol non entra le medico.
Duo capites es melior que un.
Dur es lege, sed es lege.
Le amor es cec.
Le amor per le oculos entra.
Le amor toto lo vince.
Le appetito veni con le mangiar.
Le cantar non impedi travaliar.
Le corde non es de petra.
Le deber veni ante toto.
Le fin corona le obra.
Le fin justifica le medios.
Le catto miaulator non es un bon chassator.
Le homine decidite vince toto.
Le homine propone e Deo dispone.
Le justo paga pro le peccator.
Le mal habe alas.
Le ordine del factores non altera le producto.
Le papiro tolera toto.
Le prime passo es illo que costa.
Iste qui asino i a Roma, asino reveni.
Iste qui asino nasce, asino mori.
Iste qui spera, non despera.
Qui non habe amicos, time le inimicos.
Qui non habe capite, debe haber pedes.
Qui pauco dormi, multo apprende.
Le ricco mangia quando ille vole, e le povre quando ille pote.

Le saper es fortia.
Esser povre non un dishonor.
Le sacco vacue non pote mantener se super su pede.
Le silentio es eloquente.
Le tempore es le optime medico.
Le tempore es auro.
Le tempore cura toto.
Le travalio non pesa.
In le guerra, como in le guerra.
Escappar como le diabolo ex le aqua benite.
Le sapiente in su patria es como le auro occulte in le mina.
Esser in Roma e non vider le Papa.
Falta confessate, falta pardonate.
Favor per favor se paga.
Fructos del mesme arbore.
Parlar minus e facer plus.
Facer de un musca un elephante.
Facer mal pro ben.
Facer pagar le justo pro le peccator.
Ir de mal in peyor.
Le audacia adjuta al fortuna.
Le bon obra apporta honor al maestro.
Le oculos son le speculo del anima.
Le costume es le secunde natura.
Le costume face lege.
Le economia es le matre del ricchezza.
Le exception confirma le regula.
Le fama vola (mal o bon).
Le fortuna adjuta al audacioses.
Le morte pro omnes es equal.
Le necessitate face le maestro.
Le nocte es bon consiliero.
Le repetition es le matre del instruction.
Le sanitate veni ante toto.
Le bon cantos son alate.

Le lacrimas son aqua e vade al mar.
Le promissas non se conta.
Le quinte pede del catto.
Le sorte prefera le imbecilles.
Le veritate brilla plus que le sol.
Le veritate non time le censura.
Le vita del homine es battalia super le terra.
Levar se con le luna.
Lo prohibite attrahe.
Illo que non vade in lacrimas, vade in suspiros.
Lo, que pauco costa, se estima minus.
Le arbores impedi vider le bosco.
Le extremos se tocca.
Le factos son eloquente.
Le factos son inconvertibile.
Plus facer e minus dicer.
Plus povre que un ratto de ecclesia.
Plus vale prevenir que curar.
Plus vade vider que creder.
Mente san in corpore san.
Quando vade le carro, ruito face.
Multe nive in le campos, multe tritico in le granarios.
Nulle fumo sin foco.
Multo sape le ratto, sed plus le catto.
Nihil insenia tanto como le plorar e le sufferer (*Hernandez*).
Nihil es nove sub le sol.
Natar como un petra.
Natar in su proprie sauce.
Nihil habe a perder, qui nihil habe.
Nemo escappa a su destino.
Nemo es propheta in su terra.
Non omne veritates son bon a dicer.
Non pro illo que ille dice, ma pro que ille face vale homine.
O Cesar, o nihil.
Oculos que non vide, corde que non senti.

Parolas de sancto e ungues de catto.
Pro le ocasiones nos habe le amicos.
Can que latra non morde.
Proponer non es offender.
Qui ben comencia, ben termina.
Qui ben vole a Petro, non face mal a su can.
Qui ha bon vicino, ha bon matino.
Qui nihil guarda, nihil habe.
Qui toto lo vole, toto lo perde.
Riviera profunde pauc ruito face.
Saper es poter.
Si le juventute saperea, si le vetulesa poterea.
Sin officio, sin beneficio.
Si io pensa, ergo io existe.
Tante ruito pro nihil.
Omne cosas a lor tempore.
Toto es bon que ben se termina.
Travaliar pro le amor del arte.
Un cosa es parlar e altere es dar tritico.
Un cosa es le amicitate e le negotio es altere cosa.
Un mal trahe altere mal.
Un die de vita es vita.
Vider toto in color de rosa.
Viver es sufferer.
Nobilitate obliga.
Non canta victoria ante le tempore.
Non comprender ni un jota.
Non existe mal pro illo que non veni.
Non existe regula sin exception.
Non servir ni a Deo ni al diablo.
Non toto es auro que brilla.
Oculo pro oculo e dente pro dente.
Pagar in le mesme moneta.
Parolas sin obras, guitarra sin cordas.
Can non mangia can.

Can latrator, pauc morditor.
Voler es poter.
Qui guarda, habe.
Qui multo parla, pauco face.
Qui paga, manda.
Qui vivera, videra.
Esser de granito.
Esser plus dur que un petra.
Si non pote lo que vole, vole lo que pote.
Si vole le pace, prepara te pro le guerra.
Haber le alas major que le nido.
Toto es bon a su tempore.
Omne camminos conduce a mi casa.
Un bon canto ha grande alas.
Un amico vetule vale cento nove.
Un die da le alimento pro le tote anno.
Un pro omnes e omnes pro un.
Viver como grande rege.

Traduction de Karel Gebarski (-1992), Polonia. Publicate in Currero, martio-april 1963

Le ponte del diablo

Un homine ben enoiate era iste qui construera le Ponte de Toulon-super-Arroux. Ille non poteva finir su obra pro le die promittite. In van ille supplicava con duo genus a terra omne sanctos del Paradiso, illes era plus surde que potos e inviava a ille ni petra, ni sablo.

Proque le povre mason non haveva petras satis grosse, ille non poteva terminar su ponte. Pone vos in su placia: ille haveva promittite que toto essera finite pro le festa de St. Martino, e ancora nihil era finite... Allora on non pagara le su labor e pois omnes le burlarea. Ille nunquam plus retrovarea travaglio in iste loco.

Un qui era ben contente, era le diablo. Ille spiava lo que debeva evenir un die o le altere. Desperate de haber errate e non poter tener su promissa, le povre mason finiva per vocar le diablo a su succurso, nam vos sape omnes que le diablo cognosce como non un altere le labores difficile.

Le diablo non faceva attender se, ille nunquam face attender, iste ci:

- Io sape lo que tu vole de me, ille diceva al mason. Non fatiga te a explicar lo a me. Non vamos perder nostre tempore. Le tempore es moneta. Desde deman, al canto del gallo, le ponte essera toto nove. Ma, in cambio tu divina que io va demandar te alique? Io non ha le intention travaliar pro tu belle oculos.

- O guai, si, ha facite le mason con un suspiro.

- Non plora, ha dicite le diablo, il se tracta in re tu!

- Ah, regratia! Io lo timeva. Ma, in re que il se tracta?

questionava le mason.

- Il se tracta in re tu filia...

- In re mi filia? Vos non facera isto. Primo, mi filia non plus es a me. Illa es promittite. Allora io prefera que vos me prende. Io ha date mi parola e le maritage es pro tosto.

- Parola o non parola, io non cura in re isto. Il se age de saper an tu vole que io fini le ponte o que tu filia se marita! Io face le ponte, ma io postula tu filia.

- Io ha jam dicite vos prender me, io, in cambio del ponte! ha critate le mason.

- No, nihil a facer, diceva le diabolo. Tu anima non me interessa! Illo non es satis belle. Io ha cumulos de animas simile in inferno. Lo que io besonia es un anima que debera ir al celo!

- Ma, que dunque io va poter dicer al amoroso de mi filia. Ille non essera contente, le juveno! ha critate ancora un vice le mason.

- Qual importantia in le facto que tu me da tu filia. Que isto es a me o a su marito, pro te es le mesme cosa, pois que tu perdera in le duo lateres!

- Forsan non es su gusto a illa ir in le inferno pro facer placer al diabolo e su patre! Reflecte un pauco, nonobstante!

- Le filias debe obedir a lor patre! critava le diabolo in su torno. Pro un vice illa servira a te per alique utile... Usque a iste hora illa te ha date solmente anxietate. Il es juste que illa te paga tu pena. Nunc! Dona me la e tu ponte es finite ante le canto del gallo, e tu recipera tu moneta sin troppo de fatiga. Esque es si o no? Parla presto.

- Nunc, fini mi ponte, ma... E ille non poteva parlar plus longemente, le diabolo habeva jam disparite. Ille era in via de seliger un belle petra pro que le ponte sia finite ante le canto del gallo. Ille non besoniava multe tempore pro trovar lo que ille besoniava, le diabolo, quia, in le region, il ha plus de petras que agros de frumento. Quando le petra era ben seligite le diabolo ha placiato lo super su scapulas, hic, ben in equilibrio, e pois, pro esser secur que illo non cade, ille ha infundate su crocute digitos in illo como in butyro. Assi ille poteva marchar rapidamente e portar le rossa al ponte ante le hora fixate. Ah, vos pote creder que ille marchava assi presto como ille poteva, le diabolo. Ille pensava que iste petra iva facer le ganiar un tresor: un belle anima de belle senioreta, e innocente, io dice vos solmente isto! Cello le cambiava del disgustante animas que ille habeva a presso se.

Illo era pesante, le petra del diabolo, e le cammino era longe, e le diabolo sudava per grosse guttas, e ille habeva grosse sete; ma tote isto non le impediva saltar como un capretto, tanto ille era contente de iste bon affaire.

Subitemente, le petra ha escappate de ille. Ille ha in van

essayate retener lo con su unguilas, ma nihil era a facer. Le petra cadeva tranquillemente in un agro, un pauc plus lontan.

Interim, un gallo cantava: Cocorico! cocorico, cocorico! Le diabolo habeva perditte le partita, le anima del juvena habeva escappate de ille in le mesme tempore que le petra. Ille comprendeva toto nihil, le diabolo; il... era nocte como in un forno, e le gallo cantava tanto multo como illo poteva. Isto non era natural.

Vos vos demanda que ha evenite. Ora, le promisso del juvena habeva audite lo que le diabolo habeva demandate al mason. A ver dicer, le juveno habeva divinate un pauc le intentiones de su futur patre affin, proque iste era mysteriose desde alicun dies e que ille habeva dicite plure vices que solo le diabolo poteva terminar le ponte.

Le povre garson habeva essite movite ma non habeva dicite alicue a alicuno. A fortia de cavar su cerebro, ille habeva finite per trovar un bon medio de dupar le diabolo e le mason. Ille habeva prendite le plus belle gallo que ille habeva trovate in le pais, e habeva ponite lo in un sacco ben claudite. Pois, ille habeva portate le sacco, e le gallo que moveva in illo, super le cammino que le diabolo debeva sequer. Justo in iste momento quando le diabolo arrivava gambadante, le promisso accendeva un lanterna e ille aperiva le sacco. Le gallo, que non era plus intelligente que necesse, credeva que era le matino. Allora illo ha cantate, illo ha cantate! E assi le diabolo ha vidite su petra involar se como un penna.

Le ponte non era finite le die promittite. Tanto peyor. Le maritage era facite le die promittite; tanto melior.

(Nulle autor e nulle traductor indicate). Publicate in Currero, martio-april 1963

A. Pouly:

Le bon consilios

Le consilios de amicos son semper bon a prender. Istes de non importa qui son jam multo minus tal.

In recerca de un situation lucrative, mi oncle, un bonhomo, discoperiva le sequente annuncio in un jornal del matino.

“A remitter pro causa de sanitate, in un quartiere multo frequentate, un bellette local. Convenirea pro mercante de pisces o alteres. Addressar se a...”

Es assi que ille deveniva mercante de pisces. Primo ille faceva refrescar le faciada de iste boteca, in realitate satis ben placiate, pois in supra, ille faceva suspendere un large insignia con rubie fundo del qual le texto, in blanc litteras, era concipite in iste terminos: “Hic on vende pisces fresc.”

Le insignia era a pena ponite quando un habitante del quartiere, un senior ben vestite, con binoculo circulate de auro, se approachava a mi oncle e le diceva:

- Vos trova forsan, senior, mi remarca displaciate, ma illo es un consilio de un persona competente, nam io era 25 annos in le commercio. Proque haber scribite in vostre insignia le parola “fresc”. Vos non intende vender pisce putride? ... Dunque!

- In effecto, constatava mi oncle.

E ille faceva remover le parola “fresc”.

Le sequente die, le postero, post haber deponite le correspondentia inter duo plattos de lucios, prendeva mi oncle a parte, e gentilmente le insinuava:

- Non mal, vostre insignia... Ma, in vostre plaica, io non haberea ponite “on vende”. Cata uno sape que vos non dona lo, vostre pisce. Io tosto prendera mi retiro; nunc, io lo certifica, in nulle loco io ha vidite isto!

- Isto es ver, confessava mi oncle.

E ille faceva effaciar le parolas “On vende”.

Interim le affaires marchava ben: Anguillas, percas e tructas se

amassava in le panieras del menageras. Mi oncle jubilava. Un certe die, le vetule rentero del opponite domo exclamava, pagante 3 libras de carpa.

- Non plus tarde que heri vostre insignia me ha ferite! Proque dunque vos ha facite pinger le parola “hic”? Nemo ira verso le bordatura de leve, ni presso le quincaliero de dextere.

Pro contentar un bon cliente, le parola “hic” era removite. Desde allora, mi oncle opinava que non plus que alicque choccarea le oculos delicate de su clientela.

O guai! Ille errava.

Le proprietario del domo, qui semblava furiose, le critava, del altor de su tertie etage:

- In summa! Io non vide proque vos guasta mi faciada con vostre insignia rubie. Vos indica “Pisce” super vostre boteca! Illo servi a que? A nihil! On senti lo al minus usque un kilometro!

E nunc il ha nihil del toto super le insignia.

(Nulle traductor indicate). Publicate in Currero, martio-april 1963.

Alberto Spaini:

Portraitino

Esque illa volerea o non volerea? “Illa” non lo sape ancora, es in iste stato de anima polemic in le qual le feminas se refugia in momentos de incertitude de iste genere. Basta: toto que “ille” face e dice, “ille” es insupportabile.

Le scena non es del toto romantic, es plus tosto gris e neutre. Il pluve piano, piano. On poterea esser de qualcunque humor, facer qualcunque cosa: restar in iste loco sin facer ulle cosa durante tote le jorno post lunch, prendente le caffè. Illa fuma, ille non.

- Proque tu non fuma?

- Non me place, non me placeva jammais. Le odor del fumo me irrita. Vos, feminas, si vos saperea qual horrendo sapor medicinal, de ethere, de hospital, resta in vostre bucca post un cigarretta.

- Pro amor de Deo! E le sapor de *minestra* allora? Io non poteva jammais basiar mi patre pro iste sapor de minestra que restava in su bucca.

- Minestra! Tamen on pote lavar le dentes...

- No, no, no. Le sapor de dentifricio allora? Pejor, pejor...

- Tamen, post haber lavate le dentes, tamen on pote biber un caffè.

Illa resta in pensatas, como si illa facerea un conto; move le labios piano, como pro recordar qualcosa, un sapor remanite de ancian tempores. Illa es semper dubitose, ma un poc minus. Illa debe admitter.

- Si. Forsan con le caffè...

Un longe silentio. Pois, tornante se adagio, adagio:

- Vamos probar...

Traducite de italiano per Stefano Bakonyi (1892-1969), Suissa. Publicate in Currero, maio-junio-julio 1963. Alberto Spaini (1892-1975) esseva jornalista, traductor e autor italian.

Le enigma del Speedy

- Que dunque illes fabrica? Grunniva le capitano, sin lassar su telescopio.

- Io crede que illes omnes son somnolente, diceva Godefroy, le locotenente.

Desde vinti minutas nos avantiava verso iste cargo, ma illo non habeva cambiate su placia. Tamen illo era in plen mar, in le largo del costa marocchin. Illo semblava ir verso le insulas Madeira, a judicar su position que debeva secar nostre via, e nos debeva passar satis lontan detra illo. Ma, a mesura que nos nos approximava, nos videva ben que illo era immobile. Nulle sulco, non le minime fumo.

- Torto de machina, opinava le capitano.

- Sertetes (ille nunquam poteva pronunciar mi nomine), dice al telegraphista inviar un message... Illes forsan besonia alique.

Le telegraphista appellava in van. Nulle responsa. Io reveniva verso le capitano qui regardava semper trans su lunettas marin.

- Io non vide alicuno alicubi, ille me diceva, ni super le ponte, ni super le pontetto. A iste momento, le cargo tornava legiermente circum se e presentava su latere babordo.

- Tene, exclamava le capitano, io pote leger su nomine... Es le... Speedy. Vide dunque al repertorio, Sertetes.

Le libro del mar informava nos presto: SPEEDY, 2000 tonnas, cargo bananiero, Silvers Company Portsmouth 1932... Un nave toto nove.

Nos era a pena a un millia del nave. On lo videva distinctemente in omne su partes. Nemo in le timoneria, ni super le ponte, ni super le castello. Nulle fumo, nulle aqua sortiente del carenage. Pro le resto un belle nave, fresc, munde, assi nette como un frigorifico.

Le capitano reprendeva su inspection con le lunettas, punctuate de exclamations:

- Inverisimile! Surprendente... stupefacente!

Ille dava al machina le ordine lentar e faceva actionar le sirena. A su clamores nostre homines sortiva un pauc de ubique.

Nos approximava lentamente al Speedy, sin cessar lancear nostre appello in plen jorno pacibile, super le mar lisie como un speculo.

- Il sembla que omnes son ebrie, grunniva le capitano.
- O que illes ha abandonate le nave, io suggereva.
- Per qual medio? questionava le locotenente, levante le

scapulas.

In effecto, le canoa, le barcas e le lanchas era in placia, le scala reentrate; nihil contra le carenage. Post haber facite le torno del nave silentiose, le capitano ordinava: stop! Ille faceva descender le barca e designava me pro ascender in le nave con Godefroy e duo rematores.

- Vos facera ben guardar vos, ille diceva, e prender vostre revolveres.

Godefroy, qui pensa a toto, prendeva anque un croc e un scala de cordas.

Super iste mar extraordinarimente calme, nos non besoniava longe tempore pro arrivar al Speedy. Le carena faceva un alte muro nigre supra nos. Illo semblava includer le silentio mesme del morte.

Un del marineros feriva per grande colpos contra le laminas per le manica de su remo. Isto faceva un ruito terribile in le medietate del aquas immobile. Ma nihil respondeva in le nave. Ab nostre bordo on critava nos que nemo appareva super le ponte.

Ubique, le alte pariete silentiose. Non un sol cosa saliente.

In iste architectura de ferro, non un sol asperitate pro scander.

- Io ha mi croc, felicemente, diceva Godefroy.

Ille debeva recomenciar quatro vices pro poter finalmente attinger con iste croc le bordo del carena, e in fin tirar le scala per le corda. Nos alora ligava le barca al pede del scala e scandeva.

Arrivate super le ponte nos ha critate per tote nostre fortia: Ohe, le equipage!

Le silentio! Alora veniva a nos le timor, le espavento.

- Vamos entrar, diceva le locotenente.

In gruppo, revolver in le pugno, nos ha penetrare in le castello.

Illo era vacue. Nemo in le salon, nemo in le cameras. Le posto de commandamento era abandonate, le portas toto aperte. Nulle tracia de vita, mesmo in le camera de calefaction. Le caldieras era ancora tepide, le cumulos de carbon ben arrangiate, le palas suspendite a lor crocs.

Del resto, toto era in ordine in iste nave, nulle indicio de querela, de abandono. Le plattos super le tabula era preste pro le repasto.

Nos reguardava le unes le alteres, sorprendite.

- Que dunque isto significa, diceva Godefroy.

Omne tres, in veritate, habeva tante pavor como io.

Le medietate de nostre equipage debeva installar se in le Speedy. Godefroy habeva le commandamento de illo. Le machineria essente intacte on besoniava solmente reaccender le focos pro mitter le cargo in marcha. E le duo naves se incamminava insimul pro ir a Cadix, le porto le plus proxime.

Io habeva le cura del timoneria, durante que le locotenente explorava omne angulos del Speedy, nam le mysterio de iste nave sin equipage plenava le per un inquietude vicin del terror. On le videva percurrer le cargo, haltante alicun vices pro prender notas.

Ille diceva nihil de su discopertas. Io apprendeva solmente per le pilota que ille habeva trovate in le cursiva un revolver del qual ille habeva examinate le cylindro.

Plus tarde io le videva descender in le posto del calentatores. Ille sortiva pois con paccos de vestimentos que ille examinava le un post le altere al lumine del jorno.

Le timonero faceva remarcar me que ille deveniva multo pallide.

E quando ille remontava super le ponte, abandonante le vestimentos ante le castello, io non poteva impedir me ir al extremitate del barriera pro vider lo que ille voleva facer.

Io percipeva le ante le fenestra del sterbordo, quattate super su talones e reguardante attentivamente un scala in cumulo super le solo. A iste momento ille me remarcava.

- Que eveni, io le critava.

Ille respondeva nihil e dispareva in le cursiva, e post alicun minutas, reveniva verso me super le posto. Ille teneva un bottilia de whisky medie vacue, ex le qual ille bibeva un grande gorgata in arrivante a presso me.

- Io sape nunc lo que ha evenite. Veni con me in le camera del cartas.

Un vice entrate, ille me tendeva le bottilia.

- Bibe un colpo, vos lo besoniara.

- Sede vos, ille diceva ancora, e primo, non crede que io es ebrie. Io ha bibite pro reprinter mi calamitate, e non crede que io non ha mi tote ration. Ma vos sape que le vita es facite de cosas como isto. Il ha semper alique risibile in dramas le plus espaventabile, e iste es inter le plus espaventabile.

Ille essugava le sudor que perlava super su fronte e continuava:

- Le prime cosa es iste "Swimming cup" (tropheo, cuppa de natation), que io ha trovate in le camera del capitano. Ex vermilie, e portante le blason de Portsmouth. Sub le coperculo del cassetta, que lo contineva, se trovava le diploma con le nomine del equipa. Isto me dava le idea consultar le lista del equipage del nave... Le mesme nomines. Vos comprende? Esseva le cuppa ganiate per le equipage del Speedy, le capitano in capite, in le ultime campionato de Portsmouth.

- Io non sasi le causas...

- Vos va comprender, nam il ha ancora un revolver, un scala de cordas, un chronometro que ha disparite. Es per istes que io ha refacite tote le historia. Illo es terribile.

Ille bibeva ancora un colpo de whisky, e continuava, le bucca tordite.

- Ecce. Il face multo calide, como hodie, como heri anque, nam es heri que isto ha evenite. Non un sol sufflo de vento. Es un pauc ante le repasto de meridie. Le cocinero es ante su furnos. (Io ha retrovate le carne comburite.) Le steward ha ponite le plattos. On mangiara post un quarto de hora... Il veni un idea al capitano; le equipage va facer un match de alicun minutas natante circum le nave que es stoppate. Jubilation general... Istes qui somnole un pauc ubique

accurre con critos. Le calefactores qui suffre del calor sub le manicas a aer son ancora plus contente que le alteres.

In breve tempore omnes son in calceones de banio. Isto io sape a causa del vestimentos que io ha trovate in confusion, super le lectos. On lassa naturalmente, un homine a bordo, le cocinero, nam le dinar postula surveillantia. Es ille qui dara le signal del partita, un colpo de revolver.

On da a ille le arma e le chronometro pro marcar le tempore. On liga al fenestra le scala que ille lassara descender pro reprendre le homines al bordo. Jam omnes, le capitano in prime, se ha immergite. Le natatores son in linea. Le cocinero consulta su chronometro. Attention, ille tira...

(E Godefroy sortiva ex su tasca le revolver e me monstrava le cylindro: cinque ballas intacte e un cartucha vacue.) Le natatores son partite, continua le locotenente. Ille pone le revolver super le solo, in le placia ubi io lo ha trovate, ille ha le chronometro in le mano. Le scala es ancora in cumulo ante le fenestra aperte, attendente esser jectate al natatores pro reascender. Ma, avantiane un pauc bruscamente pro vigilar le arrivata del connatantes, ille accroca su pede al scala, e ille cade in avante.

Pro comenciar omnes clasma de riso coram le inhabilitate del cocinero. E pois, un grande crito: le scala ha restate super le ponte. Impossibile reascender. Alora, veni le panico... Le manos essaya accrocar se al carena nigre e vertical... le unguilas se frange contra le lamina. Illes nata con despera al longe del catena. Nulle saliente alicubi, nulle catena, nulle corda... Durante horas, illes lucta contra le aqua, sperante ancora un nave. Ma le nocte les recoperi. Illes neca le un post le altere.

- Tace, io crita. Nos debe ir retro presto.

- Proque? Si le cadaveres son in le superficie, que dunque nos facera con illos, si non immerger les completamente.

E grosse lacrimas cadeva super le reverso de su veste.

In abbreviate traduction a interlingua per Ric Berger (1894-1984), Suissa. Publicate in Currero International, maio-junio-julio 1963. Albert t'Serstevens (1885-1974) esseva autor francese de origine belgic.

Martin Burney:

Le rapto

Quando iste idea transversava nostre testa, a Bill e a me, nos era in le stato de Alabama, proxime le citate de Summit City. Inter nos ambes nos possedeva circa 800 dollares e nos besoniava 2800 pro realizar un affaire, un genial combination.

Sedite super le grados del albergo, nos discuteva iste combination regardante le infantes jocar super le route. E era hic, subito, que, observante quanto le familias de iste pais son prolific, io habeva iste sorprendente idea ex ubi le 2000 dollares mancante debeva sortir.

- Il ha alicque melior a facer que un reportage super le accrescimento del natalitate in le Alabama, io diceva.

- Que es, diceva Bill.

- Il es raper un de iste infantes, e pois postular un precio de redemption de su patre. Que nos risca? Summit City ha contra nos un semi-dozena de policieros e alicun canes de guarda, e alicun articulos indignate in le jornal local. Io opina que le affaire se presenta ben.

Le sequente die, nos habeva seligite le victima: nove annos, infante unic, le patre grosse fermero nominate Dorset, belle situation e omne apparentias del fortuna. Il se tractava de un belle garson, belle como un deo. Secundo le estimationes de Bill, Dorset irea usque 2000 dollares.

Explorante le pais, nos trova a 2 millias de Summit City un collina isolate, plantate de un bosco de cedros e coperite de spinetos. Super le altere latere se aperiva un caverna; nos porta hic cata die paccos de victualias, de ligno, toto que es necesse pro viver hic a tres durante duo septimanas.

Quanto toto era preste, nos attendeva le fin del jorno pro locar un auto in un village del vicinitate.

Nos arrivava per carro in Summit quando le nocte veniva. Super le route, non lontan del domo paternal, le parve Dorset persequeva un catto per jectatas de petras. Nos le attinge. Bill stoppa le

cavallo e voca le infante. Ille le demanda an ille accepta un sacco de bonbones e un belle promenada. Le infante nos jecta un mal reguardo e un petra que attinge Bill justo supra le oculo.

- Isto facera 500 dollares in plus pro le patre, diceva Bill. E ille face un salto exter le vehiculo e impugna le infante, qui se defende como un parve urso. Nos fini tamen per incordettar le in le carro e nos fugi.

Nos le portava usque le caverna. Quando le nocte era toto nigre io reconduceva le carro al locator, pois reveniva per pede usque le montania.

Io trovava Bill collante un emplastro super su oculo. Toto in le fundo del caverna le infante regardava bullir le aqua super un foco, con duo pennas de busardo in su capillos. A mi vista, ille sasiva un acute baston e me critava:

- Qui te ha permittite, Visage Pallide, penetrar sub le tenta de Rubie Chef, le terror del plana?

Illes ludeva al indianos!

- Toto vade ben, me diceva Bill, in acto de medicar su gamba post le oculo. Nos lude a Buffalo Bill, como in le cinema de Summit. Tu vide avante te Old Hank le Trappero, prisionero del Rubie Chef. Io debe esser scalpate deman al aurora. In expecto, iste sordide infante me ha date un de su colpos de pede!

Le infante semblava haber oblidate le domo paternal. Era certo le prime vice quando ille va dormir sub le celo; ora ille pare gaudiose de iste evento.

Ille me nominava Oculo de Serpente; io era un spion; quando su fratres revenira del guerra, illes me comburera vivente.

Nos preparava le cena. Quando le Rubie Chef haveva le bucca plen, su lingua se disligava.

- Quanto amusante, ille diceva. A mi ultime anniversario, io ha habite nove annos. In le schola io me enoia, e le rattos ha mangiate 16 ovos de gallinas de mi amita Talbot. Esque vos crede que il ha ver indianos in iste bosco?

De tempore a tempore ille se levava e iva in le entrata del caverna con su baston pro vigilar, ille diceva, in le caso ubi Pallide

Visages vagarea in le vicinitate. O anque ille jectava un crito de guerra pro espaventar Old Hank le Trappero.

- Esque tu volerea retornar al domo de tu patre? io le questionava.

- Pro facer que? diceva le infante. Pro enoiar me. Io deberea ir al schola. Io prefere campar. Oculo de Serpente, vos non me reconducera?

- No, non presto.

- Tanto ben. Isto me amusa. Nunquam io me ha tanto amusate.

A 11 horas, nos nos cubava, le Rubie Chef inter nos ambes, tenente serrate contra ille le baston que le serviva como fusil.

Non habeva risco que ille cercava a fugir! Durante tres horas ille nos teneva vigilate, erigente se a cata craccamento de branca in le pinos, e faciente “paf, paf!” in le aure de bill, pois le mie.

Io finiva per dormir de un somno agitate, soniante que Rubie-Pelle habeva ligate me a un arbore e me torturava.

In le aurora io era eveliate in supersalto per un terribile crito. Io aperiva le oculos: Le Rubie Chef, sedente super le pectore de su companion de lecto, teneva de un mano le capillos del “Trappero” e, del altere, le cultello con le qual nos secava nostre lardo. Ille voleva per fortia executar le sententia, il es scalpar le infelice. Io disarmava le juvene exaltate e le recubava. Ma, non plus osante clauder le oculos io finiva per levar me, io accendeva un pipa e me sedeva in un angulo.

Quando Bill se eveliava, ille me demandava proque io era erecte tanto tosto. Io respondeva que io esseva suffrente.

- Tu menti, diceva Bill. Tu ha pavor pro... que tu debe esser comburite vivente al levar del jorno. Le parve monstro es capabile de toto. On deberea celar le flammiferos.

Io scandeva super le collina, e inspectava le horizonte. Io expectava vider, in le direction de Summit City, le local gendarmeria e bandas de paisanos percurrente le pais, armate de falces e de furcas. Ma nihil se moveva in le paisage immobile, si non un arator marchante detra su mulo.

Io retornava al caverna ubi io trovava le infante menaciante

Bill con un petra grosse como un nuce de coco. Bill habeva debite corrigere le e le Rubie Chef se vindicava. Io disarmava satis tosto le parve gallo, qui diceva que nunquam un Pallide Visage habeva portate le mano super le Rubie Chef sin pagar su crimine per su vita. On debeva permitir le promenar se un pauc in le bosco, con un funda que ille habeva trovate in le tasca.

In breve, le hostage deveniva incombrante. Il era necesse operar sin retardo. Le calme regnante in Summit provava nihil. Le parentes poteva creder ancora que le infante habeva passate le nocte a presso tanta Talbot. Ma le crimine non mancara esser discoperite in le jornata.

Nos decideva addressar presto, al fermero Dorset, un message fixante le precio de redemption. Al mesme momento le infante pare in le entrata del caverna. Un petra grosse como un ovo feri Bill detra le aure. Bill cade in le foco, private de conscientia, expandente super le solo le contento de un patella. Io debeva versar aqua super su figura durante un hora pro reviventar le.

Bill, allora, me proponeva reducer le preco de redemption a 1500 dollares, offerente mesmo pagar ipse le differentia. Nos scribeva dunque un littera al fermero, in le qual nos indicava ubi le moneta debeva esser deponite, al pede de un arbore. Plen successo! Alicun horas post le reception del littera le patre nos scribeva que nostre precio es multo troppo alte e que in vice de pagar nos ille postula recipere 500 dollares pro non avisar le policia. Bill, vulnerate e malade a causa de iste aventura, proponeva pagar presto pro esser disembarassate del infante, evitar le persequos judiciari e un condemnation.

In medie nocte nos avigilava le infante que, primo, refusava sequer nos. Io faceva creder le que nos partiva in expedition, e nos le reconduceva. Ille nos accompagnava usque le entrata del cammino del ferma ubi, recognoscente le loco, ille deveniva furiose.

Alicun momentos plus tarde, post haber pagate, e rendite con alleviation le infante, nos nos retirava in haste. Iste momento era le fiasco de nostre ultime sperantias.

Alontanante nos per passos rapide nos audiva ancora le Rubie Chef debattente se in le bracios de su patre, critar in le note:

- Oculo de Serpente! Al adjuta! Al adjuta!
E hodie, a vices, io lo audi ancora.

(Nulle traductor indicate). Publicate in Currero, septembre-octobre 1963

Henry Bordeaux:

Le suspicion del colonnello

Le locotenente de Mainguy, officiero de cavalleria, arrivante in un regimento del truppas del linea o infanteria, portava ancora le uniforme del cavalleros. Ma toto lucente, brun bottas montante usque le genus, e polite como un speculo, le toto de un elegantia, de un chic a evocar le plus brillante officieros del steeple-chase.

Ora, on esseva in le anno 1915, le anno del fango, del sanguine tristemente versate in le foramines. Anno anque de transition, ubi le homines portava le vestimentos le plus diverse veniente del arretratos: tricotes, protege-nasos, pelle de ove, pantalones de velvet. Le vestimentos se complicava per corregias o de cordones nodate sin cura. On habeva dicite un reunion de pastores in ulle pais meridional. E iste pastores guardava le pais.

Inter omne iste mendicos pictoresc, le tenita correcte de cavallero faceva scandalo.

Le regimento teneva un linea de Point-à-Mousson, super le ripa sinistra del Moselle. Illo preparava le attacco del bosco que permetteva dominar le linea german e haber vistas verso Norroy e Thiancourt. Il conveniva antea recognoscer con exactitude le position e le dispositiones inimic, e pro isto explorar usque un trenchea prendite e reprendite plus vices e que, finalmente, non plus appartineva a alcuno. Un patrulia de cinque o sex homines, commandate per un officiero executarea iste recognoscentia in le die nascente. Le commandamento era confidite al locotenente De Manguy.

Il habeva pluvite le dies precedente. Un bruma prendeva ancora al lacerate arbores del boscos como telas de araneas medie divellite. Le trencheas era transformate in un cloaca viscoses. In qual stato debeva esser iste conducto abandonate que nulle truppa ancora interteneva.

Le colonnello Bertrand, plangente su homines, tamen non se impediva surrider quando ille videva le belle locotenente impeccabile in su uniforme. Ecce ben le cavalleros: habituate posar super un

pedestallo, illes ignora le contacto del solo. Ille non tardara facer un estranie experientia. On videra le revenir tanto vergoniose como un can sortiente de un palude, toto guttante.

E le tote etat-major, que habeva comprendite le sorriso del colonnello, imaginava per avantia le nove effecto del belle jalne bottas, del brun corios e del bracas inflate, e del tunica flammante. Le pedones habera lor compensation! Cata uno gaudeva del humiliation del cavallero.

Iste cavallero habeva prendite le capite del parve truppa que se perdeva in le bruma. Anque ille surrideva.

Alicun horas plus tarde, le colonnello attendeva, ante su tecto que era dissimulate in le bosco, le retorno del patrolia. Su officieros adjuncte, le porta-bandiera, le telephonistas, mesmo le ordinantias, habeva rejungite le. Sin haber interconsentite lo, omnes veniva al spectaculo. On voleva vider arrivar le cavallero sub le vernisse de fango. Le cosas habeva sin dubita ben evenite, nam on habeva audite nulle fusilada. Dunque... le patrolia non era discoperite del germanos.

Illo era tosto signalate del prime lineas, e tosto le prime del homines appareva. On haberea dicite un monticulo in marcha. Ille habeva fango super tote le corpore e usque le visage, e usque le casco. Un fango adherente, coagulate, que reimplaciava le color del drappo, que faceva, illo mesme, un vestimento, e in ille un bon grosse riso: on era revenite san e salve, on era contente. Le secunde era toto simile, e anque simile era iste qui sequeva usque le ultime.

- Mi povre homines! diceva le colonnello, medie gaudiose, medie pietose.

Le ultime era le locotenente. On le sperava, on le cercava, on le spiava. Le labios jam se aperiva pro un grimasse de placer que on essayara dissimular per politessa.

Le disillusion era immense. Sr. de Manguy reveniva intacte, e como ille era partite. Non toto, tamen: le basso del bottas era fangate, oh! imperceptibilmente. O plus tosto le fango habeva essite essugate al herbas del boscos. Restava solmente tracias.

Le locotenente respondeva al colonnello in re su mission. Le trencha inter le lineas non era occupate. Pauc soldatos in le prime

trenchea del inimicos.

- Vos ha essite usque ubi? questionava le colonello in un tono indifferente.

- Usque le trenchea.

- In qual stato iste trenchea?

- Espaventabile. Fango usque le ventre. Si vos vole occupar lo, es necesse apportar traves pro improvisar un solo.

- Ben. Vos pote retraher vos. E invia me vostre homines, le un post le altere. Io ha le habitude interrogar mi patrolieros successivamente.

Un horrende suspicion sasiva le colonnello: De Manguy non haveva ite usque le trenchea. Ille dirigeva de lontan su patrolia. Ille non haveva accompaniate lo, nam si ille haveva accompaniate lo, ille haberea revenite tanto fangose e maculate como su homines. Per qual miraculo ille haberea prendite iste banio de fango sin que aliche haberea restate super su brillante uniforme?

Per timer macular su costume ille non haveva timite macular le honor de tote le corpore del officieros. Ma non, isto non era possibile. Iste officiero haveva ipse demandate a passar in le infanteria, ille haveva date un belle exemplo, e desde su arrivata in le regimento su capitano haveva solmente laudes a decerner le pro le bon tenita de su section.

Nonobstante, como explicar le stato del uniforme sin un sol macula. Decisivamente le colonnello non poteva remover ulle suspicion. Ma como saper le veritate?

Ille era ancora in plen dubita quando on introduceva, in le subsolo que le serviva como bureau, le prime soldato, e le vista de iste tote fango non ancora sic finiva de aggravar su suspicion.

Le homine repeteva le reporto del locotenente con minus de precision.

- E in qual stato le trenchea, requestionava le colonnello.

- Oh! mi colonnello, regarda me.

Tamen le colonnello non osava questionar le soldato in re le munditate de su chef e ille le reinviava.

Un altere era introducite, pois ancora un altere. E cata vice le ceremonia recomenciava, le chef impatiente de poner questiones e non

ponente los, le homines portante super se ipse le testimonio del horror fangose del trenchea. Le ultime vadeva sortir quando le colonnello vocava le retro:

- Attende!

Esque ille iva perder su ultime chance de saper? Ille faceva recomenciar le narration, sperante traher un nove testimonio. In fin ille prendeva su aer le plus natural pro demandar ancora:

- Alora, vos non ha recipite un sol colpo de fusil?

- Oh! in le trenchea, mi colonnello, nos era in protection.

- E le qual de vos ha monstrate le plus grande corage?

- Oh! Le locotenente, mi colonnello.

- Como dunque? Ille non ha facite plus que le alteres.

- Vos erra, mi colonnello. Quando ille ha vidite le trenchea plen de fango, ille ha supersaltate lo e ha passate super le altere latere non protegite, justo ante le inimic trenchea german.

- Ma esseva follia!

- Non precisamente, mi colonnello. Ille haveva quitate le su tunica, su equipamento e su caso, e ille haveva ponite su tela de tenta circum su culotte. Le camisas e le testas in le bruma, e in le parve matino ille non ha ulle nationalitate. E le germanos non ha tirate.

In le vespere le colonnello invitava le locotenente de Marigny a dinar. E quando on era al cafe, ille le diceva paternalmente.

- Dice me, Manguy, vos vale plus car que vostre uniforme: un altere vice vos sequera per le fundo del trenchea.

(Nulle traductor indicate). Publicate in Currero, novembre-decembre 1963. Henry Bordeaux (1870-1963) esseva autor francese e membro del Academia Francese.

Hans Christian Andersen:

In millennios (1853)

In millennios illes veni super le alas del vapor a transverso le aer supra le oceano! Le juvene habitantes de America va visitar le vetule Europa. Illes veni al monumentos hic e al citates alora declinante, como nos in nostre tempore vade al splendores decadente del Sud-Asia.

In millennios illes veni!

Le Tamese, le Danubio, le Rheno flue ancora, Monte Blanc sta con summitate nivee, le auroras boreal brilla supra le pais del Nord, sed generation post generation es pulvere, series del potentatos del momento es oblidate como illes qui jam dormi in le colle ubi le opulente farinero, super cuje terreno illo es, face carpentar un banco pro seder reguardante le platte, undulante agro cereal.

“Ad Europa!” il sona del juvene generation de America - “al pais del patres, al deliciose pais del memorias e del phantasia, Europa!”

Le aeronave veni, illo es toto plen de viatores, nam le velocitate es plus grande que per mar; le filo electromagnetic sub le oceano ha jam telegraphate quanto grande le aero-caravana es. Jam es visibile Europa, il es le costas de Irlanda que es vidite, sed le passageros dormi ancora; illes non va esser eveliate ante que illes es supra Anglaterra; bi illes mitte lor pedes super le terra de Europa, in le pais de Shakespeare como illo es nominate inter le filios del spirito, le pais del politica, le “pais del machinas” alteros lo nomina.

Un tote die essera le sojorno hic, tante tempore le generation occupate ha a dar al grande Anglaterra e Scotia.

Le cursa va sub le tunnel de Manica a Francia, le pais de Carlo Magne e Napoleon, Molière es mentionate, le eruditos parla de un classic e un romantic schola in le antiquitate remote, e on jubila pro heroes, poetas e scientistas que nostre tempore non cognosce, sed qui nascera super le crater de Europa: Paris.

Le aeronave vola supra le pais de ubi Columbus exiva, ubi Cortez nasceva, e ubi Calderon cantava dramas in versos undulante; deliciose feminas con nigre oculos ancora vive in le valles floride, e in

cantos vetulissime es mentionate Cid e Alhambra.

Per le aer, supra le mar ad Italia ubi le ancian eterne Roma era situate; illo es eradicate, le Campania es un deserto; del Ecclesia de Sancte Petro es monstrate solmente un solitari resto mural, sed on dubita de su authenticitate.

A Grecia, pro dormir un nocte in le ric hotel altemente super le summitate del Olympo, tunc on ha essite ibi; le cursa va verso Bosporo pro reposar ibi qualque horas e vider le loco ubi Byzantio era situate: paupere piscatores extende lor retes ubi le tradition conta super le jardin del harem in le tempore del turcos.

Supra restos de citates grandiose apud le forte Danubio, citates non cognoscite per nostre tempore, on vole, sed ibi e ibi – le ric citates del memorias, illos que venira, illos que le tempore parturira – ibi e ibi le aerocaravana descende e ascende de nove.

Ecce in basso Germania – que olim era involppate per le plus dense rete de ferrovias e canales – le pais ubi Luther parlava, Goethe cantava, e ubi Mozart e su tempore portava le sceptro del tonos! Magne nomines brillava in scientia e arte, nomines que nos non cognosce. Un sojorno de un die in Germania, e un die pro le Nord, pro le patria de Ørsted e Linné, e Norvega, le pais del vetule heroes e del juvene norwegianos. Islanda es visitate durante le viage de retorno: Geysir non bulli plus, Hekla se extingueva, sed como le eterne tabula petrose del Saga sta le forte insula roccose in le mar rugiente.

“In Europa es multo a vider!” dice le juvene americano, “e nos lo ha vidite durante octo dies, e illo es facibile como le grande viagiator” - es mentionate un nomine pertinente a lor contemporaneitate - “ha monstrate in su obra famose “Europa vidite durante octo dies”.”

Traducite ex danese de H.P. Frolund (1912-1996), Odense, Danmark. Publicate in Currero, novembre-decembre 1963. Hans Christian Andersen (1805-1875) esseva autor danese, cognoscite pro multe contos.

■ **Interlingua** es un lingua complete perfecte pro communication international a causa de su vocabulario international e un grammatica totalmente regular – sin exceptiones. Centos de millones comprende interlingua a prime vista. Interlingua functiona in casa, in scholas, in officios – in omne locos, ubi on besonia communication sin frontieras. Usa interlingua con tu familia, amicos, in le schola o in tu labor professional. Le advantages es numerose. Il ha multe materiales – sur papiro e electronic: litteratura original e traducite, belletristic e professional, magazines, brochures, e-libros, sites in Internet.

■ **Le Union Mundial pro Interlingua (UMI)**, establite le 28 de julio 1955 pro diffunder le international lingua auxiliar interlingua, es un institution pro cooperation international con membros e representantes in cinque continentes. Le UMI esseva registrate juridicamente como association numero 0911004931 per le autoritates francese le 3 de agosto 2006. Le Consilio Executive es respon sabile pro le functiones quotidian del UMI. Le Consilio General fixa le strategia e labor al longe lineas. Le UMI publica desde januario 1988 le international magazin de novas Panorama in interlingua (ISSN 0903-2932) omne duo menses. Interlingua esseva publicate in 1951 per le International Auxiliary Language Association (IALA).
www.interlingua.com